

FRÁSÖGN

af fundum Vestnorræna ráðsins á 67. Norðurlandaráðsþingi í Reykjavík 26.–29. október 2015

Af hálfu Íslandsdeildar sóttu þingið Unnur Brá Konráðsdóttir, formaður, auk Vilborgar Ásu Guðjónsdóttur, ritara. Auk fundar forsætisnefndar Vestnorræna ráðsins og þátttöku í Norðurlandaráðsþingi átti forsætisnefnd fund með fulltrúum forsætisnefndar Norðurlandaráðs sem og vestnorrænum mennta- og menningarmálaráðherrum og samstarfsráðherrum.

Auk undirbúnings fyrir ofangreinda fundi voru helstu mál á dagskrá fundar forsætisnefndar Vestnorræna ráðsins þemaráðstefna og ársfundur ráðsins árið 2016. Ákveðið var að þemaráðstefnan yrði haldin dagana 28. janúar til 1. febrúar í Grindavík. Þemaefnið verður „Lýðræði á Vestur-Norðurlöndum“ með áherslu á málefni norðurslóða. Jafnframt var ákveðið að fá fulltrúa rannsóknarstofnunarinnar Nordregio til að stýra vinnustofu samhliða þemaráðstefnu, en stofnunin vinnur nú að rannsókn um sjálfbæra svæðisbundna þróun á norðurslóðum. Ákveðið var að ársfundur ráðsins yrði haldinn í Qaqortoq á Suður-Grænlandi í lok ágúst 2016 og að samhliða yrði stefnt að því að halda sameiginlega ráðstefnu Vestnorræna ráðsins og Norðurlandaráðs.

Formaður Íslandsdeildar, Unnur Brá Konráðsdóttir, flutti ræðu undir liðnum almennar umræður á Norðurlandaráðsþinginu. Í máli sínu vakti hún athygli á lítilli þátttöku þjóðþinga í málefnum norðurslóða. Hún sagði það skyldu þjóðkjörinna fulltrúa norðurslóðaríkja að vernda réttindi íbúa svæðisins til að hafa áhrif á þróun mála á norðurslóðum. Nú þegar ríkisstjórnir væru ekki einungis að missa forræði í hnattvæddum heimi heldur einnig að deila valdinu með fjölda aðila, væri hlutverk þjóðþinga mjög þýðingarmikið. Alþjóðastofnanir, fyrirtæki og embættismenn ættu ekki einir að vísa veginn, heldur þjóðkjörnir fulltrúar svæðisins. Mikilvægi þróunar á norðurslóðum fyrir Vestur-Norðurlönd væri ótvírætt. Því hefði ráðið lagt mikla vinnu í að kortleggja hvar hagsmunir vestnorrænu landanna lægju saman í málefnum svæðisins og hvatt ríkisstjórnir landanna til að nýta sér þá vinnu til að styrkja vestnorrænt samstarf á svæðinu. Ráðið hefði einnig verið virkt á alþjóðavettvangi varðandi málefni norðurslóða og lagt þar sérstaka áherslu á að auka samstarf þingmanna og hvetja þjóðkjörna fulltrúa til að beita sér fyrir aukinni umræðu um hið mikilvæga hlutverk þjóðþinga í stefnumótun á svæðinu. Á Arctic Circle ráðstefnunni í Reykjavík í október sl. hefði ráðið bæði staðið fyrir málstofu um málefnið og boðið þeim þingmönnum sem sóttu ráðstefnuna til hádegisfundar til að ræða málefnið. Í starfi sínu á alþjóðavettvangi hefðu fulltrúar ráðsins tekið eftir lítilli þátttöku norrænna þjóðþinga í viðburðum tengdum málefnum norðurslóða. Þingmenn frá öðrum norðurslóðaríkjum, Bandaríkjunum, Kanada og Rússlandi, væru hins vegar virkir þátttakendur. Ráðið hvatti þingmenn frá Norðurlöndum til að auka þátttöku sína í málefnum svæðisins. Vestnorræna ráðið stefndi á þátttöku í Arctic Circle-ráðstefnum í Québec og Nuuk á næsta ári og ynni jafnframt að því að slík ráðstefna yrði haldin í Færeyjum.

Varaforseti Norðurlandaráðs og varaformaður Íslandsdeildar Norðurlandaráðs, Ólína Þorvarðardóttir, stýrði fundi fulltrúa forsætisnefndar Norðurlandaráðs og forsætisnefndar Vestnorræna ráðsins. Hún byrjaði fundinn á því að ræða stuttlega helstu áherslur 67. þings Norðurlandaráðs á málefni flóttamanna, umhverfismál, aukið norrænt samstarf og endurbætur á starfi Norðurlandaráðs. Unnur Brá Konráðsdóttir fjallaði um sameiginlega ráðstefnu Vestnorræna ráðsins og Norðurlandaráðs árið 2013 og lagði til að endurtaka leikinn á næsta ári samhliða ársfundi Vestnorræna ráðsins. Fyrir hönd forsætisnefndar Vestnorræna ráðsins lagði hún til umræðuefnið „sjálfbær svæðisbundin þróun á norðurslóðum“, byggt á rannsókn Nordregio um málefnið. Fulltrúar Norðurlandaráðs tóku mjög vel í tillöguna og sögðust mundu leggja hana fyrir forsætisnefnd ráðsins. Því næst kynnti Unnur Brá ályktanir og yfirlýsingar ársfundar Vestnorræna ráðsins frá því í ágúst sl. Í framhaldinu var samstarfssamningur Vestnorræna ráðsins og Norðurlandaráðs til umræðu. Fulltrúar beggja ráða lýstu yfir ánægju sinni með samninginn. Unnur

Brá sagði þó að Vestnorræna ráðið væri ósátt við takmarkaðan ræðurétt fulltrúa ráðsins á Norðurlandaráðsþingi. Frá undiritun sammingsins hefðu allir þrír fulltrúar ráðsins yfirleitt haft rétt til að ávarpa þingið, undir liðnum „utanríkismál“ og „almennar umræður“. Það hefði breyst í seinni tíð og á þinginu í Reykjavík hefði til að mynda aðeins einn fulltrúi haft rétt til að ávarpa þingið og þá einungis undir liðnum „almennar umræður“, en heildartími fyrir þann lið hefði einungis verið 30 mínútur. Hún óskaði eftir að Vestnorræna ráðið fengið það fastsett hvernig ræðurétti yrði hagað í framtíðinni og að í honum fælist þátttaka undir báðum fyrrgreindum liðum. Ólína sagði að fara yrði yfir málið í forsætisnefnd. Hún var sammála því að málefni Vestnorræna ráðsins, ekki síst hvað varðar norðurslóðir, ættu einnig heima undir liðnum „utanríkismál“. Loks sagði Unnur Brá frá fyrirhugaðri þemaráðstefnu ráðsins í Grindavík og ársfundi á Grænlandi, sem og fyrirhugaðri þátttöku Vestnorræna ráðsins í Arctic Circle-ráðstefnum í Québec og Nuuk á næsta ári.

Á fundi forsætisnefndar Vestnorræna ráðsins með samstarfsráðherrunum Eygló Harðardóttur, Poul Michelsen frá Færeyjum og Doris Jakobsen frá Grænlandi lagði Unnur Brá sérstaka áherslu á mikilvægi þess að þingmenn tækju ríkari þátt í umræðum og ákvarðanatöku um norðurslóðir, ekki síst þingmenn Norðurlanda. Arctic Circle væri aðalmiðstöð umræðu um málefni svæðisins og það væru ekki einungis fyrirtæki, embættismenn, alþjóðastofnanir og fræðimenn sem tækju virkan þátt heldur einnig fólkið sem byggi á svæðinu. Rætt var um ályktun ráðsins nr. 5/2011 um takmarkanir við innflutning á kjötvöru til eigin nota frá Færeyjum og Grænlandi til Íslands. Fundarmenn voru sammála um mikilvægi þess að leysa málið og ráðherrarnir sögðust mundu halda áfram að vinna að því. Rætt var um mikilvægi þess að ráðherrar tækju þátt í fundum Vestnorræna ráðsins og að ályktanir ráðsins byggðu á ákveðinni stefnu. Í því samhengi sagði Unnur Brá ráðherrunum frá vinnu ráðsins um aukið vestnorrænt samstarf um málefni norðurslóða og ályktunum ráðsins því tengdu frá ársfundinum í ágúst sl., um samgöngur og innviði, sjávarútveg og fríverslun. Eygló Harðardóttir tók undir mikilvægi þess að ræða ekki einungis um auðlindir norðurslóða heldur hagsmuni fólksins sem býr á svæðinu. Hún sagðist sakna þess að sjá ekki Vestnorræna ráðið álykta um velferðarmál, t.d. kynferðislegt ofbeldi, heimilisofbeldi og fjölskyldumál. Doris Jakobsen ræddi um minnkandi kosningaþátttöku á Grænlandi og lagði til að málefnið yrði rætt á næstu þemaráðstefnu ráðsins um lýðræði á Vestur-Norðurlöndum.

Á fundi forsætisnefndar með mennta- og menningarmálaráðherrunum Illuga Gunnarssyni, Rigmor Dam frá Færeyjum og Nive Olsen frá Grænlandi var rætt um ályktanir ráðsins nr. 3/2013 um brottflutning kvenna frá Vestur-Norðurlöndum og nr. 1/2012 um sameiginleg vestnorræn rithöfundanámskeið. Þá var umræða um mikilvægi þess að Norðurlandabúar geti talað saman á norrænum tungumálum. Rigmor Dam sagði brottflutning kvenna mikið vandamál í Færeyjum og ofarlega á forgangslista nýrrar ríkisstjórnar. Mikilvægast væri að gera konum betur kleift að samræma atvinnu- og fjölskyldulíf. Nive Olsen sagði málefnið mikið rætt á Grænlandi. Á svæðum þar sem karlar væru í miklum meiri hluta væri áfengismisnotkun meiri en annars staðar. Illugi Gunnarsson sagði þrjú atriði mikilvægust til þess að því að fá fólk heim aftur í sína byggð eftir námsdvöl annars staðar: atvinna, skóli fyrir börnin og menningarstarfsemi. Verið væri að leita lausna á vandanum á Íslandi og fjarnám hefði t.d. verið árangursríkt. Hvað sameiginleg rithöfundanámskeið varðaði, hefði Rithöfundasamband Íslands takmarkaðan áhuga á slíku en handritahöfundar væru mun áhugasamari. Ráðherrarnir voru sammála um að vert væri að skoða að skipuleggja námskeið fyrir kvikmynda- og leikritahandritshöfunda. Loks lagði Kári Páll Højgaard, formaður landsdeildar Færeyja, ríka áherslu á mikilvægi þess að Norðurlandabúar gætu áfram talað saman á norrænum tungumálum. Tungumálið væri það sem byndi Norðurlöndin saman. Þá væri til að mynda erfitt að auka vestnorrænt samstarf á sviði heilbrigðismála ef sjúklingar gætu ekki gert sig skiljanlega á dönsku á Íslandi. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins og á vefsvæðinu www.vestnordisk.is.